

Téma:

**Szakpolitikai tanulmány -
Foglalkoztatáspolitikai monitor**

Időszak:

2014. március

Dátum:

2014. április 15.

SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdaságkutató zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖZMETIKAI TANULMÁNYOK ÉS TUDÁSMENEDZSER

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Tartalom

.....	1
I. Vezetői összefoglaló	1
II. Monitoring	4
1. Nemzetközi munkaerőpiac	4
2. Magyar munkaerő-piaci folyamatok.....	6
3. Nemzeti Foglalkoztatási Alap.....	11
III. Elemzések	13
1. A munkanélküliség rendszerezése	13
2. Természetes munkanélküliség.....	14
3. Tartós munkanélküliség	15
4. Elhelyezkedési esélyek	17

I. Vezetői összefoglaló

Az Egyesült Államokban a munkaerő iránt megnyilvánuló kereslet a tavalyi év eleje óta emelkedik: a szezonálisan kiigazított adatok alapján a foglalkoztatottság növekedése 2014 márciusában 0,4, az egész éves 1,6 százalékos volt, ami 2005 óta a legmagasabb 12 havi bővülés. Az euróövezetben 2014 elején valamelyest csillapodott a munkaerő-piaci válság, fordulat azonban csak az év végén várható. A valutaövezet munkanélküliségi rátája 11,9 százalékra mérséklődött 2014 februárjában. Az előző év azonos időszakához képest így mindössze 0,1 százalékponttal csökkent az állástalanok aránya. Az EU egészében is enyhén csökkenő rátát regisztráltak: az év második hónapjában 10,6 százalékos állt a munkanélküliség, ami 0,2 százalékponttal alacsonyabb az egy évvel ezelőtti mért adatnál.

Hazánkban a gazdasági aktivitás tovább nőtt 2014 februárjában a KSH adatai alapján,¹ a szezonálisan kiigazított aktivitási ráta 58,5 százalékos volt, amely így historikus csúcson tartózkodott az év második hónapjában. A munkakínálatra továbbra is az aktivitást ösztönző kormányzati intézkedések hatnak (nyugdíjkorhatár emelése, rokkantsági feltételek és munkanélküli ellátások szigorítása), valamint a közfoglalkoztatás növekvő volumene a téli közfoglalkoztatási programoknak köszönhetően.

A foglalkoztatottak száma 2014 februárjában újra nagy mértékben emelkedett az előző hónaphoz képest. A szezonálisan kiigazított foglalkoztatási arány így 53,7 százalékos volt, amely újabb csúcst jelent. A versenyszféra munkakereslete tovább bővíthetett, miközben a közfoglalkoztatottak száma jelentősen növekedhetett. A közfoglalkoztatás járult hozzá a rekord nagyságú foglalkoztatáshoz az elmúlt időszakokban. Nélkülük csak kis mértékben nőtt a versenyszféra munkakereslete, amelyet az intézményi statisztikák is alátámasztanak.

A munkanélküliség szezonálisan kiigazított rátája 8,4 százalékra csökkent 2014 februárjában, vagyis az állástalanok aránya tovább süllyedt az idei év elején is. A KSH Munkaerő-felmérése alapján a tartós munkanélküliek aránya és az álláskeresési idő idén februárban tovább csökkent az előző hónapokhoz képest: a munkanélküliek 52,9 százaléka keres több mint egy éve állást.

A munkaerőpiac feszességét jellemző Beveridge-görbe alapján a munkaerőpiac egyre feszesebb, mivel a kiírt, új, nem támogatott álláshelyek száma több mint 11 ezerrel nőtt egy év alatt, és az idei év márciusában több éves csúcson volt. A növekvő munkaerő-igény még nem mutatkozott meg rögtön a bérek dinamikájában: a versenyszférában a bruttó átlagkeresetek 4,4 százalékkal nőttek az év elején, ami az előző évek átlagához képest alacsonyabb ütemű. A visszafogottabb bérdinamikát a rekord alacsony infláció is befolyásolta. Összességében a bruttó bérek mindössze 0,9 százalékkal növekedtek. A családi

¹http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf033.html - Az adatok 2013.12.12.-én lettek letöltve.

adókedvezmény figyelembevételével számított nemzetgazdasági nettó keresetek növekedési üteme 0,9 százalékos volt 2014 januárjában, amely 0,9 százalékos reálbér bővülésnek felelt meg.

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap bevételei és kiadásai 2014 februárjában az előző évek átlagához képest kedvezően alakultak. A bevételi oldali 327 milliárdos előirányzatnak 16,9 százaléka teljesült 2014 második hónapjában. A februári szakképzési hozzájárulásból származó bevételek az előirányzatnak megfelelően alakultak, hasonlóan az előző évhez. A kiadási oldali tételek általában többet elárulnak a foglalkoztatáspolitikai eszközökről, mint a bevételi oldali számok. 2014 februárjában az eddigi évekhez képest másképp alakultak a passzív és aktív kiadások. Az előbbi esetében azért volt csak 13,5 százalékos teljesítés, mivel 2013 végén és az idei év elején a közfoglalkoztatási programok olyan nagy mértékű munkaerőt szívtak fel, ami eddig nem volt jellemző. A tervezett kiadások 11,6 százalékát, azaz 43,8 milliárd forintot kifizettek ki 2014 februárjában. Az egyenleg így 11,6 milliárd forintos volt.

Magyarországon a rendszerváltás után az inaktivitás, míg a munkanélküliség az utóbbi években okozott komoly problémákat, amelyre a Kormány több eszközzel reagált az elmúlt négy évben. Maga a munkanélküliség, mint jelenség, természetes a munkaerőpiacon. A munkanélküliség természetes rátája az az arány, amely mellett az árakra és a bérekre ható erők egyensúlyban vannak. A természetes munkanélküliséget a foglalkoztatáspolitikai is képes csökkenteni. A munkaerő-piaci szolgáltatások javítása révén az állástalanok hamarabb megtalálhatják a nekik megfelelő betöltetlen pozíciókat. A képzések segítségével a potenciális munkaerő nagysága növelhető, amely rugalmasabban tud igazodni a munkakereslet szerkezeti változásaihoz. A közmunkaprogramok segítségével a rossz konjunkturális időszakokban szintén csökkenthető a munkanélküliség.

Az Európai Unió egészében 2013-ban 11 százalékos munkanélküliségi ráta mellett, az állástalanok 47,3 százaléka 12 vagy több hónapja keresett aktívan munkát. A válság kitörése óta jelentősen nőtt a tartós munkanélküliek aránya az EU-ban. Az országok egyedi adatait megvizsgálva arra a következtetésre juthatunk, hogy ahol alacsonyabb a munkanélküliség ott kisebb a tartós álláskereső aránya (a kapcsolat szorossága közepesnél erősebb). Magyarországon 2013-ban a munkakeresőknek 48,6 százaléka már egy vagy több éve keresett magának állást a Központi Statisztikai Hivatal Munkaerő-felmérése alapján. Ez az arány kissé magasabb a 2008-as statisztikához képest, azonban abszolút szám jelentősen nagyobb.

A friss munkanélküliek majdnem egy ötöde egy negyedéven belül talál magának állást. Azonban amint egyre tovább maradnak távol a munkaerőpiactól, annál nehezebb újabb munkahelyet találniuk. A kormányváltást követően az elhelyezkedési esélyek lefutása

enyhén emelkedett. Tehát csak ez alapján az ellátórendszer átalakítása nem hatott negatívan a munkanélküliek munkakeresési sikereire.

II. Monitoring

1. Nemzetközi munkaerőpiac

Az Egyesült Államokban a munkaerő iránt megnyilvánuló kereslet a tavalyi év eleje óta emelkedik: a szezonálisan kiigazított adatok alapján a foglalkoztatottság növekedése 2014 márciusában 0,4, az egész éves 1,6 százalék volt, ami 2005 óta a legmagasabb 12 havi bővülés.² A pozitív folyamat a versenyszférának köszönhető, hiszen 2013 és 2014 márciusa között 1,9 százalékkal nőtt a foglalkoztatottak száma, miközben az állami szférában 0,1 százalékkal csökkent. A magánszférában továbbra is elsősorban a szolgáltató szektornak köszönhető a bővülés. A munkanélküliségi ráta az idei év márciusában öt és fél éves mélypontra, 6,6 százalékra esett, ami tavaly márciushoz képest 0,8 százalékpontos javulást jelent.

Az euróövezetben 2014 elején valamelyest csillapodott a munkaerő-piaci válság, fordulat azonban csak az év végén várható. A foglalkoztatottság a tavalyi év negyedik három hónapjában mérséklődő zsugorodást jelzett: az előző év azonos időszakához képest 0,8 százalékos csökkenést regisztráltak.³ Szektorális bontásban nézve az ipari foglalkoztatottság csökkenése tovább enyhült, a szolgáltató szektorban pedig már enyhén növekedő munkaerő iránti keresletet regisztráltak negyedéves bázison. A ledolgozott munkaórák száma az előző év azonos időszakához viszonyítva 0,9 százalékkal zsugorodott a szeptemberben végződő negyedévben.

A valutaövezet munkanélküliségi rátája 11,9 százalékra mérséklődött 2014 februárjában. Az előző év azonos időszakához képest így mindössze 0,1 százalékponttal nőtt az állástalanok aránya. Az EU egészében is enyhén csökkenő rátát regisztráltak: az év második hónapjában 10,6 százalékon állt a munkanélküliség, ami 0,2 százalékponttal alacsonyabb az egy évvel ezelőtti mért adatnál.

Az egyes tagországok munkaerőpiacának állapota továbbra is rendkívül eltérő. A magas aggregált mutató elsősorban néhány perifériális euróövezeti országhoz köthető. A legfrissebb, februárra vonatkozó statisztikák szerint éves bázison 11 tagállamban emelkedett a munkanélküliségi arány. Az egyes országok közötti szórást jól jelzi, hogy míg Ausztriában 4,8 százalékon áll az index, addig Spanyolország esetében már 25 százalék feletti értéket regisztráltak.

Az Európai Bizottság februári prognózisa szerint idén a gazdasági növekedés lassú helyreállása már segíthet stabilizálni a munkaerőpiacokat.⁴ Ennek fényében a bizottság a

² Forrás: U.S Bureau of Labor Statistics

³ Forrás: Eurostat

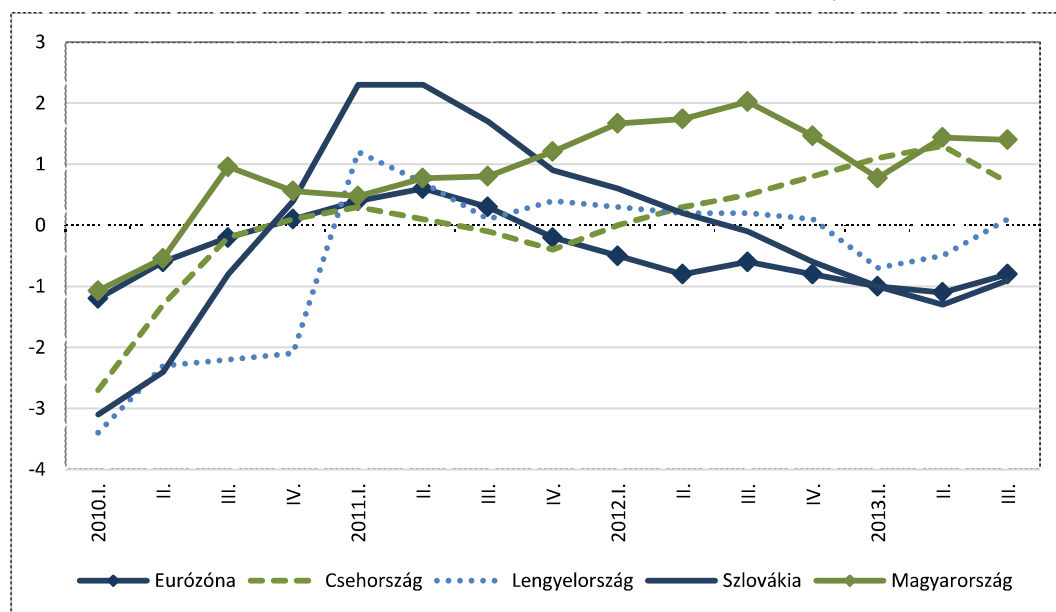
⁴ European Commission [2013]: European Economic Forecast Winter 2013

legutóbbi előrejelzését kissé megnövelve, 2014-ben az unióban és a valutaövezetben rendre 0,5 és 0,3 százalékos foglalkoztatottság bővülést valószínűsít, amire 2011 óta nem volt példa. A munkanélküliségi ráta az övezetben és az EU-ban 12 és 10,7 százalékra mérséklődhet idén.

Az erősödő gazdasági fellendülés hatására ezt 2015-ben egy látványosabb, 0,7 százalékos foglalkoztatás emelkedés követhet mindkét régióban, amikor a munkanélküliségi ráta az övezetben 11,7, az EU-ban pedig 10,4 százalékra csökkenhet, az országok közötti eltérések azonban jelentősek maradnak.

A visegrádi három munkaerőpiaca hasonló képet festett 2013 negyedik negyedévében. A foglalkoztatás éves növekedési üteme Csehországban enyhén gyorsult. A továbbra is csökkenő számú ledolgozott munkaórának köszönhetően a mérséklődés visszafogott volt. Lengyelországban és Szlovákiában kissé emelkedő számú ledolgozott munkaórát, valamint stabilizálódó foglalkoztatást regisztráltak a negyedik negyedévben. Északi szomszédunknál a munkanélküliek aránya 14 százalék alá csökkent. Csehországban és Lengyelországban az előző hónaphoz képest képest 0,1 százalékpontos csökkenést követően 6,7 és 9,7 százalék volt az állástalanok aránya.

1. ÁBRA: A FOGLALKOZTATÁS VÁLTOZÁSA A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN ÉS AZ EURÓZÓNÁBAN (SZÁZALÉK, AZ ELŐZŐ ÉV AZONOS IDŐSZAKÁNAK BÁZISÁN)⁵

Forrás: Eurostat

A legfrissebb prognózisok szerint idén Szlovákiában javuló munkaerő-piaci helyzet várható a foglalkoztatottság visszafogott ütemű növekedése, valamint a munkanélküliségi ráta süllyedése.⁶ Lengyelországban 2014-ben a munkaerő-piaci körülmények stabilizálódása után jelentősebb javulás csak 2015-ben várható, míg Csehországban többek között az öregségi

⁵ Lengyelország esetében a lengyel statisztikai hivatal adatait használtuk fel.

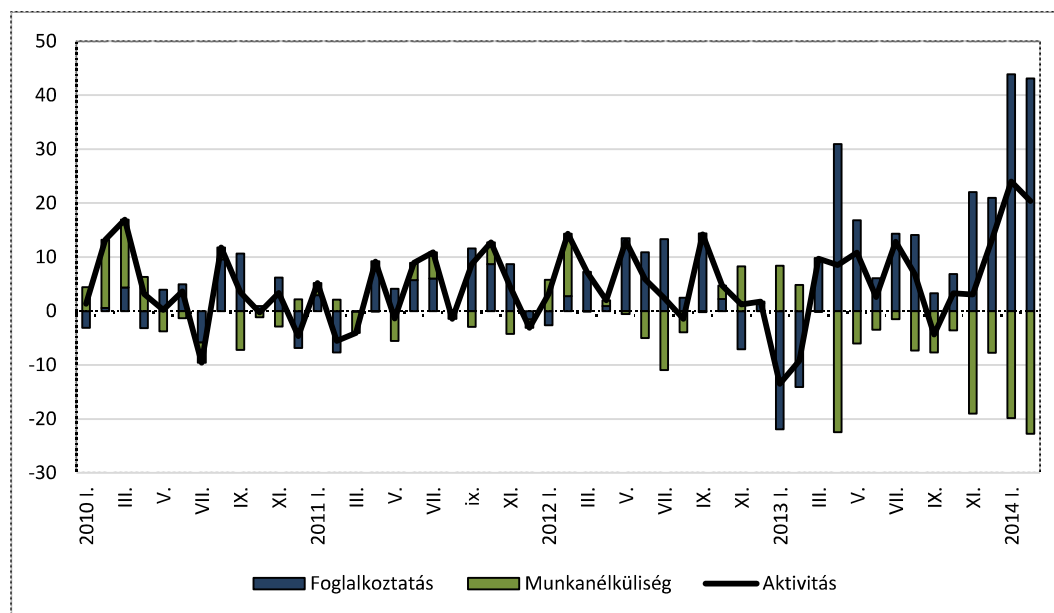
⁶ Národná Banka Slovenska [2013]: Medium-term Forecast 2013 Q3

nyugdíjkorhatár kitolása miatt fennálló problémákat (pl: magas munkanélküliségi ráta a bővülő aktivitás, de nem elégséges számú munkahely következtében) a növekvő külső kereslet, valamint a laza monetáris politika által gerjesztett javuló gazdasági kilátások szintén csak 2015-ben tudják érdemben ellensúlyozni.⁷

2. Magyar munkaerő-piaci folyamatok

A gazdasági aktivitás tovább nőtt 2014 februárjában a KSH adatai alapján,⁸ a szezonálisan kiigazított aktivitási ráta 58,5 százalékos volt, amely így historikus csúcson tartózkodott az év második hónapjában. A munkakínálatra továbbra is az aktivitást ösztönző kormányzati intézkedések hatnak (nyugdíjkorhatár emelése, rokkantsági feltételek és munkanélküli ellátások szigorítása), valamint a közfoglalkoztatás növekvő volumene a téli közfoglalkoztatási programoknak köszönhetően.

2. ÁBRA: A FOGLALKOZTATOTTAK, MUNKANÉLKÜLIEK ÉS AKTÍVAK SZÁMÁNAK NEGYEDÉVES VÁLTOZÁSA
(EZER FŐ, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTOTT)

Forrás: KSH, Századvég-számítás

A foglalkoztatottak száma 2014 februárjában újra nagy mértékben emelkedett az előző hónaphoz képest. A szezonálisan kiigazított foglalkoztatási arány így 53,7 százalékos volt, amely újabb csúcst jelent. A versenyszféra munkakereslete tovább bővíthetett, miközben a közfoglalkoztatottak száma jelentősen növekedhetett. A közfoglalkoztatás járult hozzá a rekord nagyságú foglalkoztatáshoz az elmúlt időszakokban. **Nélkülük csak kis mértékben**

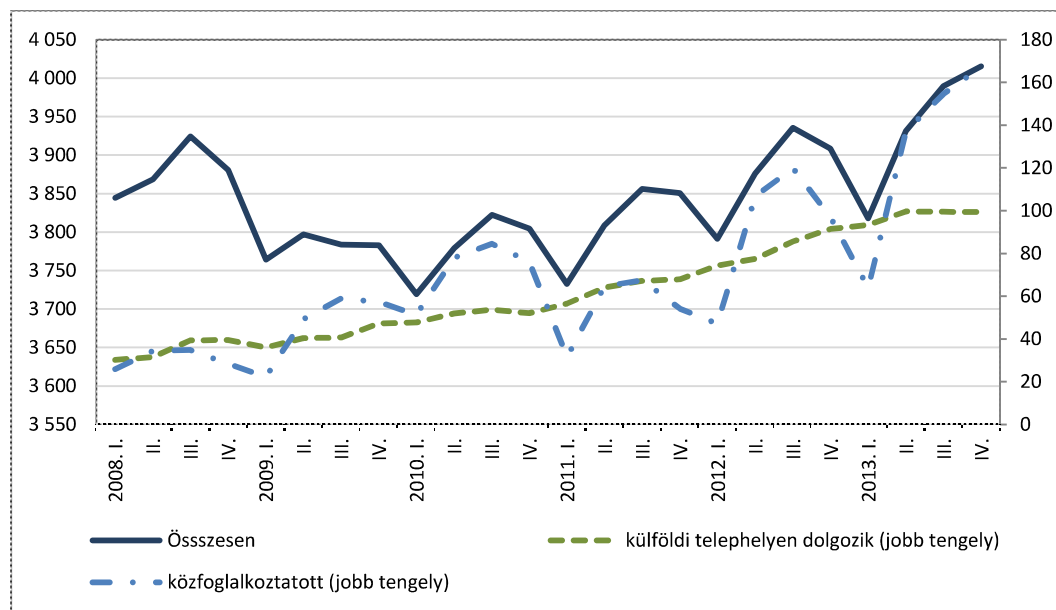
⁷ Cech National Bank [2013]: Inflation Report 2014 I; National Bank of Poland [2013]: Inflation Report November 2013

⁸ http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf033.html - Az adatok 2013.12.12.-én lettek letöltve.

nőtt a versenyszféra munkakereslete, amelyet az intézményi statisztikák is alátámasztanak.

Az alábbi ábrán látható, hogy a foglalkoztatottság bővülése elsősorban a közfoglalkoztatottsághoz köthető. Viszont a külföldi telephelyen dolgozó, de Magyarországon élő foglalkoztatottak számának növekedése a tavalyi évben megállt. Összességében a KSH foglalkoztatottsági statisztikája 100 ezer főt regisztrált külföldi telephelyen dolgozónak.

3. ÁBRA: FOGLALKOZTATOTTAK FELBONTÁSA (EZER FŐ)

Forrás: KSH

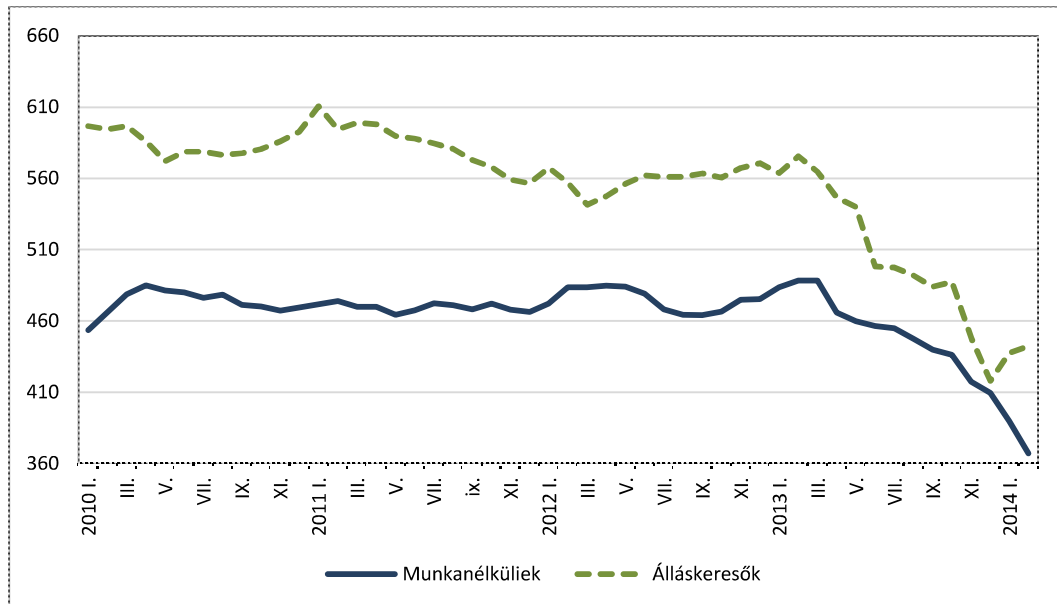
Az intézményi statisztikák alapján a versenyszféra foglalkoztatottsága folyamatosan bővül.⁹ A feldolgozóipar munkakeresletének növekedése mellett az építőiparban, a szálláshely-szolgáltatás, valamint az információ, kommunikáció ágában regisztráltak a legtöbb új alkalmazottat. A legnagyobb csökkenést a bányászat és a pénzügyi tevékenység ágában regisztrálták. A mezőgazdaságban jelentősen növekedett a foglalkoztatottak száma mivel nagy mértékben bővült a közfoglalkoztatottak száma az erdőgazdaságokban egy év alatt.

A munkanélküliség szezonálisan kiigazított rátája 8,4 százalékra csökkent 2014 februárjában, vagyis az állástalanok aránya tovább süllyedt az idei év elején is. Bár a KSH felméréséből származó munkanélküliek és a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) által nyilvántartottak száma eltér egymástól, de az utóbbi hónapok adatai egy irányba mutatnak. Az NFSZ által regisztrált álláskeresők száma is csökkenő tendenciát mutatott az elmúlt

⁹http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_gli001c.html - Az adatok 2013.12.12.-én lettek letöltve.

hónapokban a januári hónap kivételével, de az csak a szezonális kiigazítás eljárás hibája miatt növekedhetett.

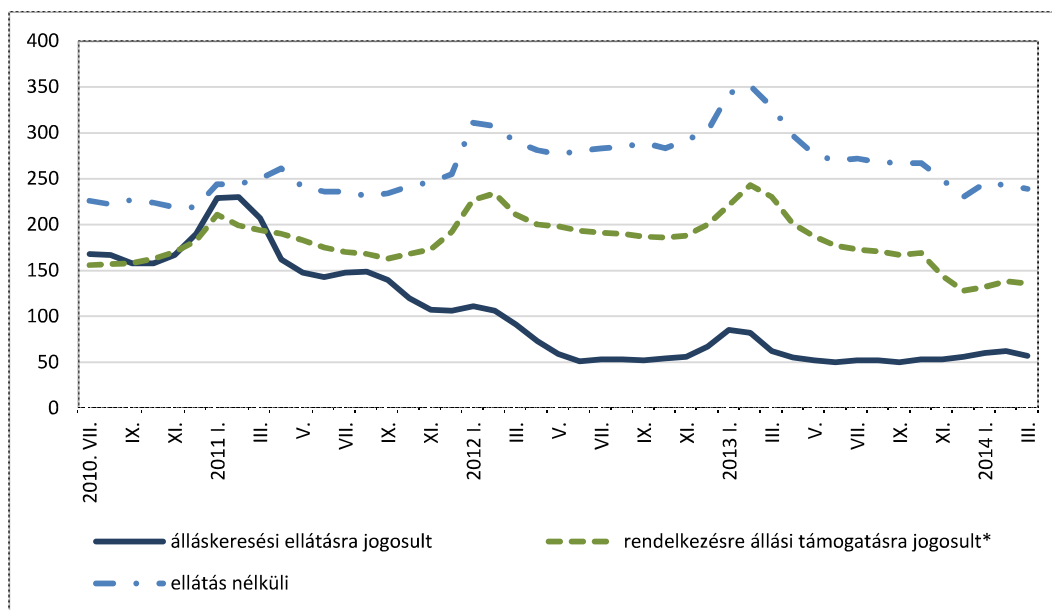
4. ÁBRA: MUNKANÉLKÜLIEK ÉS REGISZTRÁLT ÁLLÁSKERESŐK
(EZER FŐ, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)

Forrás: Nemzeti Munkaügyi Hivatal. KSH

A KSH Munkaerő-felmérése alapján a tartós munkanélküliek aránya és az álláskeresési idő idén februárban tovább csökkent az előző hónapokhoz képest: a munkanélküliek 52,9 százaléka keres több mint egy éve állást. Ez azonban csak a közfoglalkoztatás hullámzó részvételi számának a következménye, mivel év elején sokan elveszítik támogatott státuszukat és munkanélküliek lesznek, így csökkentve az említett mutatók értékét, amely a felfutás után újra emelkedett. Az NFSZ adatai szerint 2014 márciusában a 12 hónapja, vagy annál több ideje a nyilvántartásban szereplők száma egy év alatt 1,7 százalékkal csökkent, így a regisztráltak 29,2 százaléka tartós álláskereső. Ez szintén a közfoglalkoztatás pozitív hatásának tudható be. Foglalkoztatáspolitikai szempontból fontos, hogy a tartós munkanélkülieket minél nagyobb arányban vonják be a közfoglalkoztatásba és egyéb programokba, mivel számukra a legnehezebb segítség nélkül visszatérni a nyílt munkaerőpiacra.

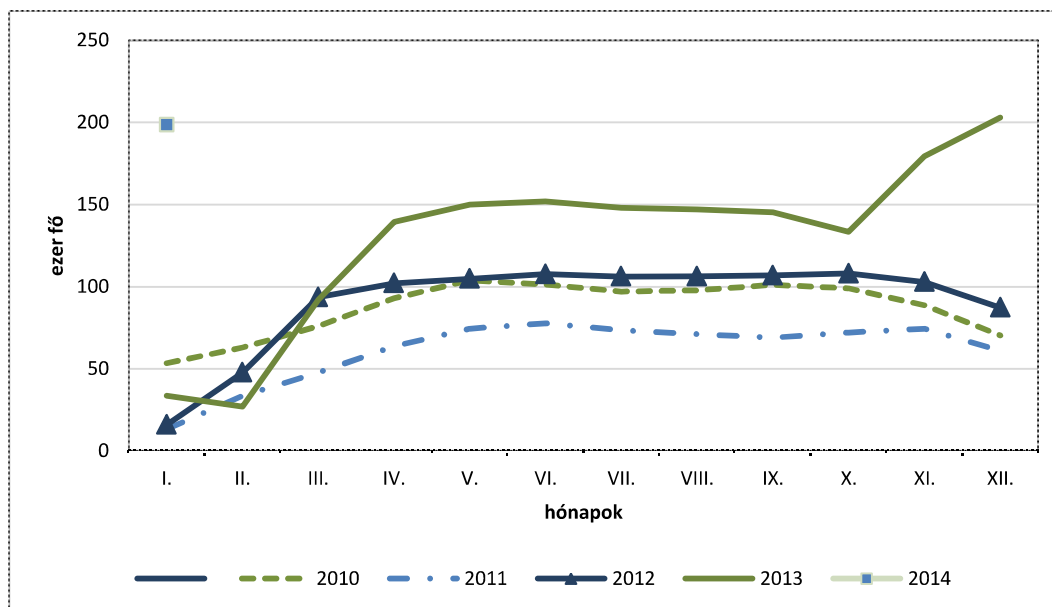
5. ÁBRA: A REGISZTRÁLT ÁLLÁSKERESŐK SZÁMA EGYES KATEGÓRIÁK SZERINT
(EZER FŐ)

Forrás: NFSZ, *szociális ellátásban részesülők 2012-től

Az ellátórendszer átalakításának hatására jól látszik, hogy az ellátatlan álláskereső aránya rendkívül magas, viszont az emelkedése megállt köszönhetően a közfoglalkoztatás kibővítésének. Az NFSZ adatai alapján 240 ezer fő ellátás nélküli álláskeresőnek bizonyult az harmadik hónapjában. Ez leginkább az álláskeresői segély folyósítási idejének csökkentése miatt következhetett be, ugyanis egy év alatt 6 ezer fővel zsugorodott a csoport létszáma.

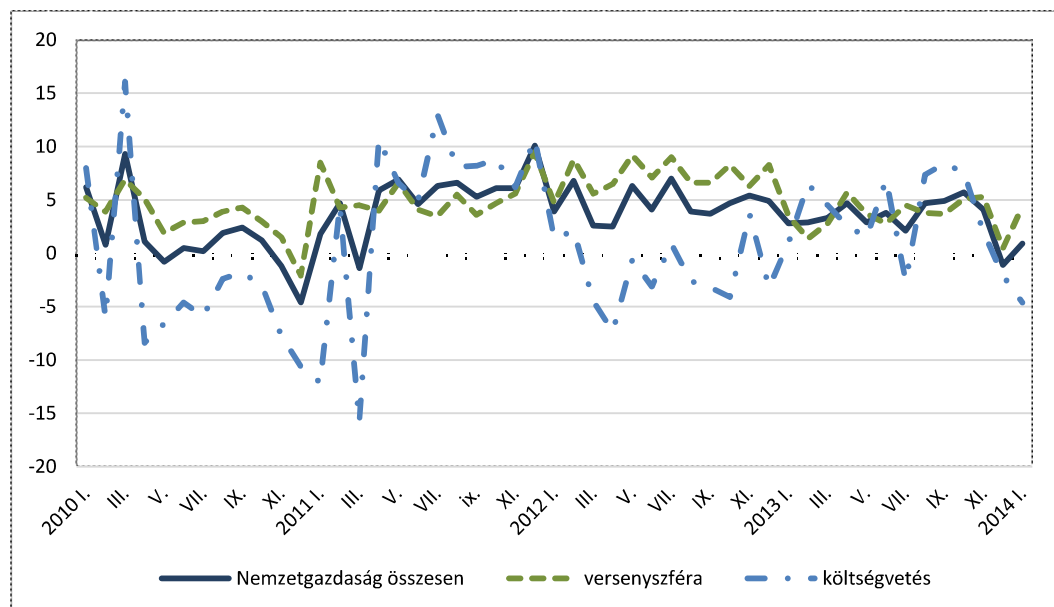
6. ÁBRA: A KÖZFoglalkoztatottak Létszáma a Költségvetési Szerveknél (EZER FŐ)

Forrás: KSH

A költségvetési szektor foglalkoztatottsága 2014 januárjában közfoglalkoztatás nélkül 0,1 százalékkal nőtt egy év alatt. A tavalyi év végén rekord méretű volt a közfoglalkoztatás a téli programoknak köszönhetően. Az idei év elején is fennmaradt a megnövekedett volumen, de ez tartósan nem maradhat így. Rendkívül nagy terheket ró az államháztartásra a havi 20 milliárd forintos kiadás.

7. ÁBRA: BRUTTÓ BÉREK ÉV/ÉV VÁLTOZÁSA (SZÁZALÉKOS)

Forrás: KSH

A munkaerőpiac feszességét jellemző Beveridge-görbe alapján a munkaerőpiac egyre feszesebb, mivel a kiírt, új, nem támogatott álláshelyek száma több mint 11 ezerrel nőtt egy év alatt, és az idei év márciusában több éves csúcson volt.¹⁰ Ez alapján úgy látjuk, hogy a vállalatok erősödő munkakereslete a jövőben is fennmaradhat. A növekvő munkaerő-igény még nem mutatkozott meg rögtön a bérek dinamikájában: a versenyszférában a bruttó átlagkeresetek 4,4 százalékkal nőttek az év elején, ami az előző évek átlagához képest alacsonyabb ütemű. A visszafogottabb bérdinamikát a rekord alacsony infláció is befolyásolta. Összességében a bruttó bérek mindössze 0,9 százalékkal növekedtek.

A bruttó átlagkeresetek legjobban az építőipar ágában nőttek. A feldolgozóiparban, a vendéglátásban és a kereskedelemben szintén átlag feletti volt a keresetek dinamikája. A közsféra bruttó bérei a tavalyi év utolsó negyedében 4,6 százalékkal csökkentek. A közfoglalkoztatás kiszűrését követően a költségvetési intézmények alkalmazottainak átlagkeresetei, bérkompenzáció nélkül 8,6 százalékkal emelkedtek, ami a pedagógusok és az egészségügyi dolgozók béremelésének a következménye. A családi adókedvezmény figyelembevételével számított nemzetgazdasági nettó keresetek növekedési üteme 0,9 százalékos volt 2014 januárjában, amely 0,9 százalékos reálbér bővülésnek felelt meg.

¹⁰ Forrás: NFSZ

3. Nemzeti Foglalkoztatási Alap

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap bevételei és kiadásai 2014 februárjában az előző évek átlagához képest kedvezően alakultak.

A bevételi oldali 327 milliárdos előirányzatnak 16,9 százaléka teljesült 2014 második hónapjában. A februári szakképzési hozzájárulásból származó bevételek az előirányzatnak megfelelően alakultak, hasonlóan az előző évhez. A tavalyi előtti év változásainak hatására egyenletesebb a szakképzési hozzájárulásból a befolyt bevételek összege.¹¹

A kiadási oldali tételek általában többet elárulnak a foglalkoztatáspolitikai eszközökről, mint a bevételi oldali számok. 2014 februárjában az eddigi évekhez képest másképp alakultak a passzív és aktív kiadások. Az előbbi esetben azért volt csak 13,5 százalékos teljesítés, mivel 2013 végén és az idei év elején a közfoglalkoztatási programok olyan nagy mértékű munkaerőt szívtak fel, ami eddig nem volt jellemző. Emellett az ellátásban részesülők száma is folyamatosan mérséklődött, mivel egyre többen estek ki a jogosultak köréből.

1. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP BEVÉTELEI (MILLIÓ FORINT)

Bevételek	törvényi előirányzat	II.hó	teljesítés I-II. hó	teljesítés %-a
TÁMOP intézkedések bevételei	46 000,0	6 226,5	6 226,5	13,5
Egyéb bevételek	2 400,0	82,3	129,0	5,4
- Területi egyéb bevétel	750,0	51,1	51,5	6,9
- Központi egyéb bevétel	1 000,0	23,7	30,4	3,0
- Szakképzési és felnőttképzési egyéb bevétel	650,0	7,5	47,2	7,3
Szakképzési hozzájárulás	57 071,1	4 624,0	10 277,7	18,0
Bérgarancia támogatás törlesztése	1 000,0	20,7	20,7	2,1
Egészségbizt. és munkaerőpiaci járulék NFA-t megill. hányada	125 041,5	10 483,1	22 376,3	17,9
Munkahelyvédelmi akciótervvel összefüggő hozzájárulás	95 936,7	7 994,7	15 989,4	16,7
Költségvetési bevételek	327 449,3	29 431,3	55 019,6	16,8
Finanszírozási bevételek	0,0	0,0	0,0	-
Sajátos elszámolások bevétele	0,0	158,6	381,5	-
Bevételek összesen	327 449,3	29 589,9	55 401,1	16,9

Forrás: Magyar Államkincstár

Az aktív támogatások előirányzatának csak 0,2 százalékát költötte el az állam 2014 januárjában, ami annak köszönhető, hogy még az év első felében elsősorban uniós

¹¹ http://www.nav.gov.hu/data/cms276129/Tajekoztato_a_szakkepzesi_hozzajarulas_fizetesi_kotelezetseggel_osszefuggo_2013.pdf

forrásokra támaszkodik az állam. Az év végén jelentős kifizetések történtek, ami az előző évekhez hasonló volt.

A Start-munkaprogram 184 milliárdos keretéből 27 milliárd forintot használt fel az állam.

Az év elején mindig kisebb volt a felhasználás, mivel a két illetékes államtitkárság csak januárban írja alá az aktuális év keretszerződéseit. Februárban már megtörténtek a kifizetések. A tavaly novemberben elindult a téli közfoglalkoztatási program, ami miatt a havi 12 milliárdos költségek 21 milliárd fölé emelkedtek, még az év elején is jelentősek lesznek. Emiatt lehetséges, hogy az előirányzathoz képest többletforrásokra lesz szükség, amelyet fedez a többi aktív tételből megmaradó forrás.

2. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP KIADÁSAI (MILLIÓ FORINT)

Kiadások	törvényi előirányzat	II.hó	teljesítés I-II. hó	teljesítés %-a
Aktív támogatások	32 000,0	1 584,9	1 642,5	5,1
- Foglalkoztatási és képzési támogatások	27 000,0	1 339,2	1 396,9	5,2
- Szociális hozzájárulási adókedvezmény megtérítése	5 000,0	245,7	245,7	4,9
Szakképzési és felnőttképzési támogatások	26 400,0	1 277,4	1 561,4	5,9
Passzív kiadások	56 313,9	3 510,8	7 588,6	13,5
- Álláskeresői ellátások	56 000,0	3 510,8	7 588,6	13,6
- Nyugdíjbiztosítási Alapnak átadás	313,9	0,0	0,0	0,0
Bérgarancia kifizetések	6 000,0	390,6	637,0	10,6
Működési célú kifizetések	1 600,0	113,3	545,5	34,1
Start-munkaprogram	183 805,3	26 700,2	26 945,6	14,7
EU-s elő és társfinanszírozás	71 330,1	4 501,6	4 800,9	6,7
- TÁMOP 1.1 Munkaerőpiaci szolgáltatások és támogatások	41 000,0	3 535,4	3 834,5	9,4
- TÁMOP 1.2 Foglalkoztatást ösztönző normatív támogatások	3 200,0	966,2	966,2	30,2
- Foglalkoztathatóság és Alkalmazkodóképesség EU-s társfin.	17 130,1	0,0	0,0	0,0
- 2014-2020-as időszak munkaerőpiaci progr. előfin.	10 000,0	0,0	0,2	0,0
Költségvetési kiadások	377 449,3	38 078,8	43 721,6	11,6
Sajátos elszámolások kiadása	0,0	58,5	58,5	-
Kiadások összesen	377 449,3	38 137,3	43 780,1	11,6
Bevételek összesen	327 449,3	29 589,9	55 401,1	16,9
Egyenlegváltozás	-50 000,0	-8 547,4	11 620,9	-23,2

Forrás: Magyar Államkincstár

A tervezett kiadások 11,6 százalékát, azaz 43,8 milliárd forintot kifizettek ki 2014 februárjában. Az egyenleg így 11,6 milliárd forintos volt.

III. Elemzések

Magyarországon a munkanélküliség az utóbbi években komoly problémákat okozott, amelyre a Kormány több eszközzel reagált az elmúlt négy évben. Maga a munkanélküliség, mint jelenség, természetes a munkaerőpiacon. A fejlett piacgazdaságokban nem lehet olyan, hogy teljes foglalkoztatottság, mert mindig lesznek olyan emberek, akik például éppen két munkahely között vannak, vagy éppen munkát keresnek. A következőkben áttekintjük a munkanélküliség fajtáit, illetve, hogy miként alakult a munkanélküliek helyzete a válság kitörését követően, illetve a kormányváltás után.

1. A munkanélküliség rendszerezése

A munkagazdaságtanban a munkanélküliségnek a következő fajtáit különböztetjük meg: **strukturális, ciklikus vagy konjunkturális, súrlódásos vagy frikciós, technológiai, önkéntes munkanélküliség.**

Strukturális munkanélküliségről akkor beszélünk, ha a munkakereslet és a munkakínálat szerkezetében tér el egymástól. Ekkor rendelkezésre áll a megfelelő mennyiségű munkavállaló, azonban a képzettségüknek megfelelő állások nincsenek a piacon. Ebben az esetben alakulhatnak ki a hiányszakmák, míg egyes területeken túlkínálat van a munkaerőpiacon. A kormányok azzal tudják a legjobban csökkenteni a strukturális problémákból adódó munkanélküliséget, ha a keresleti igényeknek megfelelően folyamatosan finomhangolják a képzési rendszereket.

A ciklikus vagy konjunkturális munkanélküliség az egyik leggyakoribb kiváltója az állástalanság változásának, amely **akkor következik be, ha a munka globális kereslete csökken, a gazdasági kibocsátás lassulásának vagy csökkenésének következtében.** A válság kitörését követően ez volt az egyik legfőbb oka annak, hogy megnőzz a munkanélküliség Európa szerte.

A súrlódásos vagy frikciós munkanélküliségről akkor beszélhetünk, ha az álláskereső a munkahely-változtatás állapotában van. Ekkor más munkalehetőséget keres, lakóhelyet válthat, pályakezdő, vagy szülési szabadság után tér vissza a munkaerő-piacra. A valóságban az emberek különböző preferenciákkal és képességekkel rendelkeznek, és a munkahelyek is különbözőek. Ráadásul az állást keresőkkel és a betöltendő munkahelyekkel kapcsolatos információáramlás nem tökéletes, a munkaerő földrajzi mobilitása pedig korlátozott. A megfelelő munkahely keresése időt és energiát igényel. A különböző állások különböző képességeket igényelnek, különböző béreket fizetnek, így nem meglepő, ha az álláskereső nem feltétlenül fogadja el az első felajánlott munkahelyet, és így kialakulhat a súrlódásos

munkanélküliség. Ez nem okoz súlyos problémákat, csak átmeneti jellegű. A jelenség csökkentésében jelentős szerepe van a magán és állami állásközvetítő cégeknek.

A technológiai munkanélküliség akkor alakulhat ki, ha a technikai fejlődés következtében veszítik el az emberek a munkájukat. Ekkor az alacsonyan képzett munkavállalók szaktudása már nem elégséges az új eszközök, gépek használatához, tehát a szakmunkások vagy a betanított munkások veszíthetik el állásukat. Ez a fajta munkanélküliség általában hosszabb távú, ami a strukturális munkanélküliséghez nagyon hasonló és a problémák kezelése is megegyezik.

Az önkéntes munkanélküliség egy különleges fajtája a vizsgált munkaerő-piaci státusznak. Statisztikai szempontból nem is tartozik a gazdaságilag aktív népesség közé az, aki a vizsgált kategóriába tartozik, mivel aktívan nem keres magának állást az illető. Ugyanis valaki akkor választja az önkéntességet, ha valamilyen más, nem munkából származó jövedelemformával rendelkezik, öröklés útján jutott hozzá a megélhetést jelentő vagyonhoz, vagy eltartott.

2. Természetes munkanélküliség

A munkanélküliség természetes rátája az az arány, amely mellett az árakra és a bérekre ható erők egyensúlyban vannak. A nem gyorsuló vagy lassuló infláció melletti munkanélküliség (non-accelerating inflation rate of unemployment, NAIRU) mellett a foglalkoztatottság a legmagasabb fenntartható szinten van, és a tényleges kibocsátás megegyezik a potenciális szintjével. Azért érdemes vizsgálni a NAIRU-t, mert így több kérdésre kaphatunk választ:

- **megállapítható, hogy adott munkanélküliség mellett az árak és bérek gyorsabban vagy lassabban emelkedhetnek;**¹²
- **meg tudjuk különböztetni a ciklikus, vagy konjunktúrális munkanélküliséget az állástalanság többi formájától.**

Azt is érdemes kiemelni, hogy a természetes munkanélküliség nem feltétlen egyezik meg az optimális munkanélküliséggel, amely mellett a nettó társadalmi jólét a legnagyobb. A természetes munkanélküliség mérése rendkívül nehéz, mivel közvetlenül nem figyelhető meg. A következőkben két idősoros technikával közelítjük be a NAIRU-t, valamint az Európai Bizottság becslését is ismertetjük. Az első mérésünket a Hodrick-Prescott filter (HP)¹³ segítségével állítottuk elő, amely nem veszi figyelembe a gazdasági összefüggéseket, csak egy matematikai algoritmus segítségével állítja elő a trendet (jelen esetben a természetes munkanélküliséget) és a ciklust. Másik módszerünk alapjául a Kalman filter szolgál, amelyben már figyelembe vesszük az infláció és a munkanélküliség közötti összefüggést. A szűrő

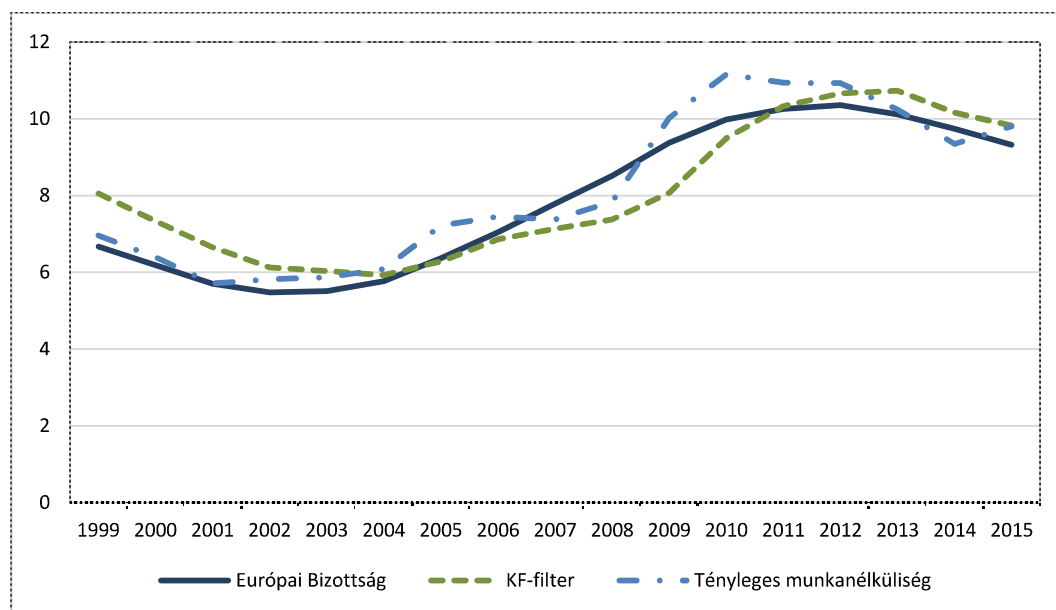
¹² Friedman, Milton (1968): The Role of Monetary Policy. American Economic Review 58 (March): 1 – 17

¹³ Hodrick, R. J. - Prescott, E. C. (1997): Postwar U.S. Business Cycles: An Empirical Investigation, Journal of Money, Credit and Banking, 29(1), 1-16.

alapjául egy olyan algoritmus szolgál, amely a mozgó rendszerek állapotáról ad optimális becslést, kiszűrve a rendszerből a zajokat. A harmadik becslést az Európai Bizottság (EB) szolgáltatta, amely saját modelljük alapján áll elő.¹⁴ **Az eredmények alapján a Kálmán Filter mutatja ki a legalacsonyabb természetes munkanélküliségi szintet, míg a HP-filter és a bizottsági becslés jóval magasabb eredményre jut.** Nehéz megítélni, hogy melyik a pontosabb mérés, az viszont jól kirajzolódik, hogy a válság kitörését követően a munkanélküliség magasabb volt a természetes szintjénél a Kalman filter és az EB számításai szerint is.

8. ÁBRA: A TERMÉSZETES MUNKANÉLKÜLISÉG BECSLÉSE KÜLÖNBÖZŐ TECHNIKÁKKAL

MAGYARORSZÁGON

Forrás: Századvég-számítás, Európai Bizottság

A természetes munkanélküliséget a foglalkoztatáspolitikai is képes csökkenteni. A munkaerő-piaci szolgáltatások javítása révén az állástalanok hamarabb megtalálhatják a nekik megfelelő betöltetlen pozíciókat. A képzések segítségével a potenciális munkaerő nagysága növelhető, amely rugalmasabban tud igazodni a munkakereslet szerkezeti változásaihoz. A közmunkaprogramok segítségével a rossz konjunkturális időszakokban szintén csökkenthető a munkanélküliség.

3. Tartós munkanélküliség

A tartós munkanélküliség jelenléte mindig súlyos probléma a foglalkoztatáspolitikai számára. Egyfelől az államnak sokkal többbe kerül visszaterelnie ezeket az embereket a

¹⁴ D'Auria, F. - Denis, C. - Havik, K. - Mc Morrow, K. - Planas, C. - Raciborski, R. - Röger, W. - Rossi, A. (2010): The production function methodology for calculating potential growth rates and output gaps. Economic Papers 420, European Commission.

munkaerőpiacra, mint a többi munkanélkülit. Másfelől az egyének munkaképessége jelentősen erodálódik, valamint pszichológiailag is megviseli az egyént, ha már régóta nem talál magának munkahelyet. Ezért a szakpolitikának külön kell foglalkozni az érintett csoporttal, amelyet most górcső alá veszünk.

3. TÁBLÁZAT: A MUNKANÉLKÜLISÉGI RÁTÁK ÉS A TARTÓS MUNKANÉLKÜLIEK ARÁNYA A MUNKANÉLKÜLIEKEN BELÜL (SZÁZALÉK, 15–64 ÉVES KOROSZTÁLY)

Országok	Munkanélküliek aránya		Tartós munkanélküliek aránya a munkanélkülieken belül	
	2008	2013	2008	2013
EU-28	7,1	11	36,9	47,3
Eurózána	7,6	12	38,8	49,6
Belgium	7	8,5	47,4	46,0
Bulgária	5,7	13	51,6	57,3
Csehország	4,4	7	49,3	43,4
Dánia	3,5	7,2	13,6	25,5
Németország	7,6	5,4	51,8	44,4
Észtország	5,6	8,9	29,8	44,5
Írország	6,1	13,3	27,0	59,8
Görögország	7,8	27,5	47,5	67,4
Spanyolország	11,4	26,5	17,8	49,7
Franciaország	7,4	9,9	37,0	40,1
Horvátország	8,6	17,6	63,1	63,8
Olaszország	6,8	12,4	45,1	56,4
Lettország	7,7	12,1	25,7	48,4
Magyarország	7,9	10,3	46,5	48,6
Málta	6,1	6,6	42,7	45,1
Hollandia	2,7	6,7	33,6	34,9
Ausztria	3,9	5	24,2	24,3
Lengyelország	7,2	10,5	33,5	42,5
Portugália	8,1	17	47,1	56,2
Románia	6,1	7,6	41,3	46,4
Szlovánia	4,5	10,3	42,2	51,0
Szlovákia	9,5	14,3	69,5	70,3
Finnország	6,4	8,3	18,2	20,6
Svédország	6,3	8,2	12,4	17,8
Egyesült Királyság	5,7	7,7	24,1	36,2

Forrás: Eurostat

Az Európai Unióban egészében 2013-ban 11 százalékos munkanélküliségi ráta mellett, az állástalanok 47,3 százaléka 12 vagy több hónapja keresett aktívan munkát. A válság kitörése óta jelentősen nőtt a tartós munkanélküliek aránya az EU-ban. **Az országok egyedi adatait megvizsgálva arra a következtetésre juthatunk, hogy ahol alacsonyabb a munkanélküliség**

ott kisebb a tartós álláskeresők aránya (a kapcsolat szorossága közepesnél erősebb). Átlagosan 2,5 százalékponttal magasabb a több mint egy éve munkát keresők aránya, ha 1 százalékponttal nő a munkanélküliek aránya. A legjobb munkaerő-piaci mutatókkal rendelkező Ausztriában és Németországban jóval átlag alatti a vizsgált indikátor értéke, míg Szlovákiában, Görögországban és Írországban az egyik legrosszabb a helyzet. Természetesen találunk az országok között kivételeket: Németországban az alacsony munkanélküliség mellett majdnem 44,4 százalékos a tartós munkanélküliek aránya, míg Svédországban a 8,2 százalékos ráta mellett csak 17,8 százalékos volt ugyan ez az arány. Itt felmerülhet a kérdés, hogy ennek mik lehetnek az okai. A különbségek az ellátórendszerek nagyvonalúságában, valamint a foglalkoztatáspolitikai eszközök hatékonyságában és a célzottságában keresendők. Továbbá fontos az is, hogy mekkora mértékű az előző alfejezetekben említett munkanélküliségi fajtáknak a jelenléte.

Magyarországon 2013-ban a munkakeresőknek 48,6 százaléka már egy vagy több éve keresett magának állást a Központi Statisztikai Hivatal Munkaerő-felmérése alapján. Ez az arány kissé magasabb a 2008-as statisztikához képest, azonban abszolút szám jelentősen nagyobb. Viszont az öröndetes, hogy a recesszió mélypontját jelentő 2010-es állapothoz képest, nagy mértékben csökkent a tartós munkanélküliek szintje. Ennek ellenére nem szabad azt feltételezni, hogy a jelenség már nem jelent érdemi problémát.

Hazánkban a tavalyi év végén bár csökkent a tartós munkanélküliek száma és aránya, de még mindig nagy problémát jelent a foglalkoztatáspolitikára a jelenség. A szaktárca leginkább a közfoglalkoztatás eszközével szeretné csökkenteni a régóta állás nélkül lévő aktívak számát, azonban ennek eredményei eddig ismeretlenek a megfelelő hatásvizsgálatok hiányában. Régebbi, hazai kutatások és a nemzetközi szakirodalom alapján az mondható el, hogy a közfoglalkoztatás nem, vagy csak alig képes csökkenteni a tartós munkanélküliséget. A probléma lényegében egy eszközzel sem oldható meg önmagában, hanem több aktív politikával együttesen lehet szembeszállni a jelenséggel. A tartós munkanélküliek visszavezetéséhez pszichológiai tanácsadás, folyamatos mentori szolgáltatás szükséges, amely rendkívül költségessé teheti a programokat.

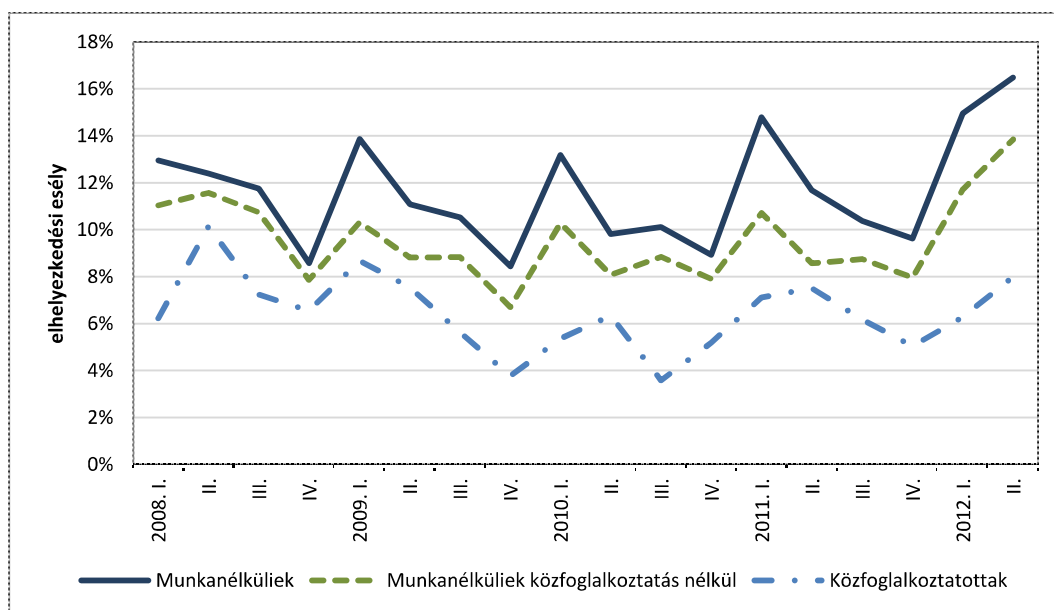
4. Elhelyezkedési esélyek

A következőkben azt tekintjük, hogy a munkanélküliek milyen eséllyel tudnak elhelyezkedni a munkaerőpiacon egy negyedév alatt. Az alábbi ábrán látható, hogy a válság kitörését követően enyhén csökkent az állástalanok álláshoz jutásának esélyei. Azonban 2012-ben fordulat következett be: az átlagos 9 százalékos ráta jóval 12 százalék feletti volt. Egyelőre arra vonatkozóan nincsenek adataink, hogy ez az arány fennmaradt-e a 2013-ban.

A munkanélküliek mellett fontos csoportja még a közfoglalkoztatottak a hazai munkaerőpiacnak. Ide leginkább azok a munkavállalók tartoznak, akik nem képesek

elhelyezkedni a munkaerőpiacon segítség nélkül. A közfoglalkoztatás célja az, hogy azok a munkanélküliek akiknek képességei már jelentősen erodálódtak, újra munkatapasztalatot szerezzenek, és így könnyebben el tudjanak helyezkedni a versenyszférában. Amint az alábbi ábrán látható, a válság kitörését követően jóval 4–6 százalékos eséllyel tudtak elhelyezkedni a munkaerőpiacon a közfoglalkoztatottak. Ezt nehéz összehasonlítani a munkanélküliek hasonló adataival, mivel az utóbbi csoportban többen vannak a magasabb végzettséggel rendelkezők, akik könnyebben találnak maguknak állást.

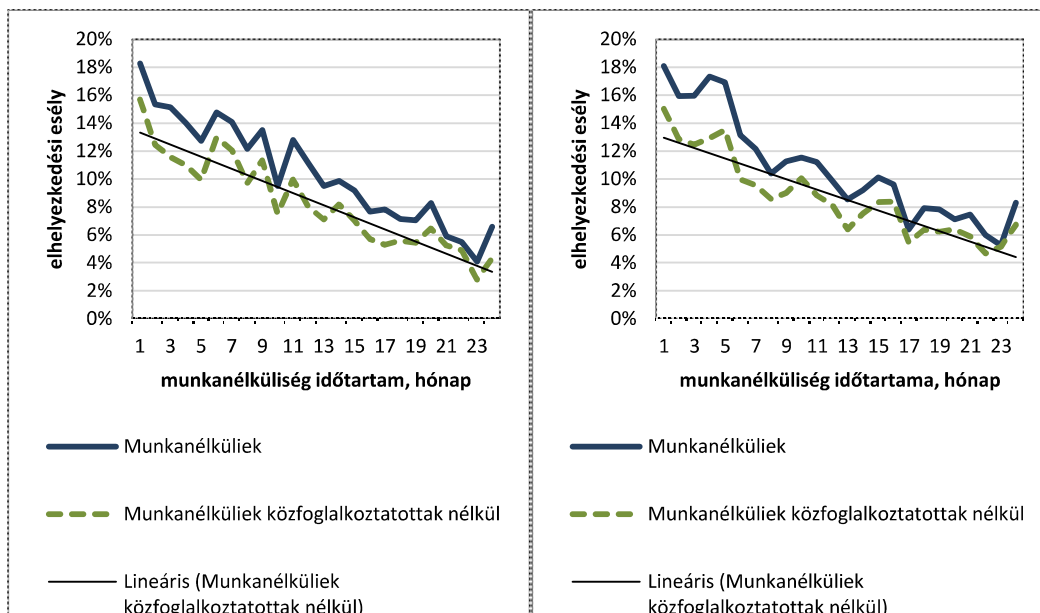
9. ÁBRA: A MUNKANÉLKÜLIEK ÉS A KÖZFoglalkoztatottak ELHELYEZKEDÉSI ESÉLYEI
MAGYARORSZÁGON

Forrás: KSH munkaerő-felmérés, Századvég-számítás

Az alábbi ábrán az látható, hogy mekkorák a munkanélküliek elhelyezkedési esélyei a munkakeresés időtartamának függvényében. A friss munkanélküliek majdnem egy ötöde egy negyedéven belül talál magának állást. Azonban amint egyre tovább maradnak távol a munkaerőpiactól, annál nehezebb újabb munkahelyet találniuk.

10. ÁBRA: A MUNKANÉLKÜLIEK ELHELYEZKEDÉSI ESÉLYEI A MUNKANÉLKÜLISÉG IDŐTARTAMÁNAK FÜGGVÉNYÉBEN MAGYARORSZÁGON 2008–2012 (2010 KÖZEPE ELŐTT BAL ÁBRA, 2010 KÖZEPE UTÁN JOBB ÁBRA)

Forrás: KSH munkaerő-felmérés, Századvég- számítás

A kormányváltást követően az elhelyezkedési esélyek lefutása is enyhén emelkedett. Tehát csak ez alapján az ellátórendszer átalakítása nem hatott negatívan a munkanélküliek munkakeresési sikereire.